

בעזרת השם יתברך

ספר

אמת ומשפט

על שו"ע חו"מ הלכות אונאה

אונאת ממון - אונאת דברים - גניבת דעת - מדות ומשקולות

מסודר על סדר השו"ע מברר ומלבן כל חמירא בהלכתא דא
עפ"י דברי רבותינו גדולי הפוסקים ראשונים ואחרונים,
בלשון צח קל ונקי, למען ירוץ הקורא בו
ובו ג' חלקים

ליקוט גדול מספרי הפוסקים ראשונים ואחרונים, בביאור כל פרטי ההלכה	אמת ומשפט
מפלפל ומסלסל במקום הצריך עיון בעומק דברי הש"ס והפוסקים כדרכה של תורה	עומק המשפט
בו מציין כל הלכה מקור מקומו מהור, לכל המובא באמת ומשפט ועוד כמה הערות	מקור המשפט

כל אלה חוברו יחדיו בסייעתא דשמיא ע"י הצב"י

אשר מרדכי רובין

בעמ"ס אמת ומשפט על שו"ע חו"מ ה' אבידה ומציאה. הליכות אבות עמ"ס
אבות. בית המלך. משתה ושמחה. ברוכא והילולא. ושא"ס

שנת אומרה שמך עליון (תשע"ט) לפ"ק פה ברוקלין ג"י יצ"ו

העיון והפריע את מחשבתו. וצווח עליו מדוע יבלבל אותו מלימודיו, והוא לא השגיח בו לבטל תפלתו בקול. ולעומת זה הלימודים של הגאון היו למורת רוח להחסיד הלז. ומאוד חרה לו על ככה מדוע ירצה למנוע אותו מעבודת הש"י. והגאון היה נראה בעיניו כמתעתע איך הוא נוהג להתפלל בתוך זמן קצר וגם זה בחשאי ולא הבין איך הוא גומר תפלתו מהר כ"כ, ובזה יצאו שניהם ידי חובת יסורי וצער גיהנם^א.

ובספר אביר הרועים תולדות הגה"ק בעל אבני נזר (אות ל"ז) מביא שפ"א אמר הגה"ק מקאצק על חתנו האבנ"ז שהוא א גרויסער דאווינער ויש לו כח גדול בתפלה. אך ירא שלא יזיק לו זאת לכח השכל שלו. והאבנ"ז פ' דברי חותנו עפ"י מה שסיפר על עצמו איך שהיה לו מורה שעות שהועיל לו הרבה לסדר א"ע בזמני הלימוד. ופ"א הפסיק המורה שעות מלכת כי נתקלקלו הגלגלים. ולא היו לו מעות לתקנם והיה לו מזה עגמנ"פ גדול עד שבכה ע"ז לפני השי"ת והתחילו תיכף הגלגלים ללכת כראוי בלי שום תיקון. וכשראה כן שבכיתו נשמע למעלה אחז דרכו בקודש כשהיה עומד בלימודו בענין חמור ונתקשה בו. היה מתפלל בדמעות שיאיר ה' את עיניו. וכן היה שתיכף ידע ליישב הכל כראוי. וע"ז אמר הה"צ מקאצק שיכול להזיק להשכל כי העיקר הוא להשיג התורה ע"י יגיעת השכל ולא באמצעות התפלה ע"כ. וק"ז הה"ק מראפשיץ זי"ע כתב בספה"ק זרע קודש (פרשת תרומה) בזה"ל "ועיקר חסידות הוא התורה הקדושה בהתמדה" עכל"ק והדברים עתיקין.

אחרי הדברים והאמת הנ"ל שהתכלית בעסק התורה הוא להגיע להשיג רצון ה' בדיני התורה. ראינו להבהיר כאן דברים יסודיים בזה, הנה נודע שכהיום שהעולם מתקדם (בלשון סגי נהור)^ב ודברים שהיו עולין

א. סיפור זה מביא הגה"ק בעל מנח"א בדברי תורה (מהדורא ב' אות צ"ו) אשר קיבלו איש מפי איש מאבותיו הק' זי"ע

ב. ומשמ"י דהגה"ק ר' שלו' משאץ (לאנדאן) זצ"ל מתאמרא שפעם ביקש ממנו נכדו שיבא להשתתף בחתונתו מעבר לים, ענה ואמר לנכדו כשיתקדם העולם כל כך שיהא אפשר להגיע חזרה טרם שיוצאים לדרך אוכל להשתתף, דבל"ז יש לחוש להרבה ביטול תורה וביטול הזמן.

ביגיעה בדורות הקודמים עולה כהיום במרוצה ובניקל ע"י ספרים שנתחדשו באופן שכמעט לא נשאר מקום להתייגעות ולטרוח בביאור איזה סוגיא וכל א' מוצא הכל מוכן לפניו כשולחן הערוך, ובעיקר ע"י האמצעים הטעכנעלאגיים שנטלו ממנו כל המושג של יגיעת התורה. ומתרגלים שהכל יהא מושג ע"י הכאת כמה כפתורים בהקאמפיוטער בבחי' "כפתור ופרח" שע"י הכאת הכפתור פורח ונתגלה הרבה מראה מקומות בכל ענין בלי שיצטרך לבקש אנה ואנה. ומתרגלים בזה כאילו זה הוא הדרך לכתחלה וכאילו בזה נגנו "אוצר החכמה". ואין מתבוננים במאחז"ל הנ"ל הרוצה שיחכים ירבה בישיבה ע"י טורח ויגיעה.

נראה היאך הסתכלו על כגון זה רבותינו קדמונינו נ"ע, נזכיר דבר פלא מה שראיתי בספר לקט יושר להגאון ר' יוסף ב"ר משה תלמידו של מרן בעל תרומת הדשן (בחלק יורה דעה) וז"ל וזכורני שא' אותם הבחורים העשירים המפונקים שעשו להם שולחנות כשיושבין במקומן הופכין השולחן לאיזה צד שירצו ועליו הרבה ספרים. לא טובה הם עושים. אדרבה! כשמבקש אחר הספר ובא לו בטורח גדול זכור באותו מעשה מה שרוצה ללמוד, והוא בכלל מה שכתב הרמב"ם ז"ל (הלכות תלמוד תורה פרק ג' הלכה י"ב) וז"ל, אין התורה מתקיימת כו' באלו שלומדין מתוך עידון ומתוך אכילה ושתייה אלא במי שממית עצמו עליה ומצער גופו תמיד. והוא על פי דברי חז"ל (שבת פ"ג ע"ב) אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה וכו'. ואמרו (בעירובין כ"א כ"ב) מאי קוצותיו תלתלים וגו', במי אתה מוצאן במי שמשחיר פניו עליהן כעורב וכו'.

ושמעתי בשם הגאון ר' יוסף פיימער ז"ל מסלוצק (בעל שו"ת ר"י מסלוצק) שפי' מה שאחז"ל (נדרים פ"א ע"א) הזהירו בבני עניים שמהם תצא תורה ר"ל בני עשירים קונים להם הרבה ספרים (כפי הנהוג בימים ההם טרם התגלות הכלים שבזמנינו) וכשהאברך יושב ללמוד ונתקשה לו איזה

ג. ויש להראות מקורו טהור ממ"ש במנחות (ו' ע"א) אבימי מסכת דמנחות איעקר ליה ואתא קמיה דר' חסדא לאדכורי גרמיה ולישלח ליה וליתי לגביה. סבר הכי מסתייע מילתא טפי, ופרש"י שר"ח היה תלמידו של ר' אבימי ולמה לא שלח הרב אל תלמידו שיבא אצלו אלא הוא הטריח עצמו לילך אל התלמיד, אלא שהאמין שע"י הטרחה יהיה לו סייעתא דשמיא, להבין ולהשכיל יותר ע"ד (מגילה ו' ע"ב) יגעתי ומצאתי תאמן.

ענין מתחיל לדפדף בהספרים שיש לו ולא ימלט שאחרי חיפוש רב ימצא מי שיקשה קושיא זאת ומיישבה בטוטו"ד. ובזה מוצא מנוח וממשיך ללמוד מבלי שיתעמק א"ע בהסוגיא לארכה ולרחבה ולעומקה כדת מה לעשות, א"כ אין התורה יוצא מהם אלא מהמפרשים, ואילו בני עניים שאין להם היכולת להרכיש לעצמם כ"כ ספרים כשמתקשים באיזה ענין מתעמקים ברוב יגיעה עד שה' מאיר את עיניהם א"כ "מהם" תצא תורה והבן ודפח"ח.

ועל אותן שכל בקיאותם הוא רק ע"י המכשירים הנ"ל כבר המליצו מה שאמרו בירושלמי (דמאי פ"ד ה"א) עם הארץ אימת שבת עליו, דבכל השבוע כששואלין אותו איזה בקיאות הוא מכה בכפתור ומשיב להשואל את מבוקשו. והרבה סוברים שהוא בקי נפלא ומתפעלים מרוב ידיעותיו. אבל דא עקא שבשבת קודש שא"א לו להשתמש בכלי זה (אם לא אלו שכבר אדוקים ביותר לכלי הסמארטפאון שעליהם כבר העידו גדולים וטובים שמי שחושד אותם על חילול שבת ויו"ט אינו בגדר חושד בכשרים וד"ל) אם ישאלו אותו על איזה בקיאות ישאר בלשונו בחוץ (מיטן צונג אינדרויסן) ושפיר אמרו עם הארץ אימת שבת עליו שלא יתפסו אותו כע"ה, כן המליצו בדרך צחוק מכאוב.

ועל האדם להתבונן בענין זה שתכלית כל הידיעות בתורה הוא להיות דבוק עם הנותן התורה ב"ה. ונודע מ"ש רביה"ק החוזה מלובלין זי"ע (מובא בספה"ק שומר אמונים בהקדמה) עה"פ (ויקרא י"ט ל"א) אל תפנו אל האובות ואל הידעונים ר"ל לא תפנה ולא תגיע לשום שלימות ע"י אובות פי' ע"י הרצון לחוד, איה"נ שאין דבר העומד בפני הרצון (ירושלמי ריש פאה) אבל צריכין להוציא את הרצון לפועל על ידי יגיעה והתאמצות. ואל הידעונים ר"ל ע"י ידיעות לחוד להיות ידען ובקי. שאם יהא לו רצון לזה בלי תכלית הנרצה עלול הוא לחתור בכל מבואות וכלים המטונפות, ושום דבר לא ימנע אותם מלילך אחר הרצון כמאמר העולם המטרה מכשרת את האמצעיים, משא"כ ירא ה' שומע בקול עבדו שומר נפשו ירחק מהם.

וב"ה שהספר הזה אינו פרי קאמפיוטער אלא ברוב יגיעה וחיפוש אחר חיפוש. והרבה ידיעות יגענו באוצר התורה האמיתי. וע"ז יש להמליץ

מ"ש (פסחים ד' ע"ב) למדנו מציאה ממציאה ומציאה מחיפוש וחיפוש מנרות ונרות מנר וכו' פי' שזוכין למציאה ע"י חיפוש באופן של נר מצוה ולא בדבר שלפעמים הוא גדר מצוה הבא בעבירה. שכמה מפראגראמען הללו יש בהן עירוב טוב ורע. שמצוי שם הרבה ספרים חיצונים של קלים וריקים שאין רוח חכמים נוחה הימנו. ושמו של א' מהפראגרעמס מעיד עליו שנקראת "בר אילן" ע"ש האפיקורס המפורסם. עכ"פ על ספר הזה יכולים לומר "לא על בר אילן סמיכנא".

ובשבאנו לפרט זה נזכיר ג"כ מה שאנו נזהרין בדרך כלל שלא להביא מספרי מחברים שהתחברו למינים בכל שם וצורה ואיצטלא דאית להו, ועי"ז הכשירו את השרץ בק"נ טעמים^ד. וגם עשינו דגוש רב שלא להביא שום חיבה מלשונם הטמא של הני עכברא רשיעיא שזה קרוב למאה שנה השמידו אלפים ורבעות בנ"י בגוף ובנפש ועוד ידם נטוי רח"ל. ועל כת הארורה הזאת של הציונים אמרו צדיקי אמת שלא היה כמותם מאז היות ישראל לגוי שציערו את השכינה הק' באופן מבהיל כמו שהם עושים בכמות ובאיכות, וא"א לינצל מהם רק ע"י מלחמה תדירית ע"ד (חולין ח' ע"ב) אידי דטרוד למיפלט לא בלע. וכמו שפי' הגה"ק בעל קול ארי' זצ"ל משאחז"ל (פסחים ח' ע"א) אבוקה להבדלה מצוה מן המוכחר, שכדי להיבדל מהם ומהמונם עלינו להתאבק אתם ע"ד (בראשית ל"ב כ"ה) ויאבק איש עמו וגו' ועלינו להתפלל שיאיר ה' עיני ישראל שיראו האמת היאך ע"י ההתחברות עמהם התקרבו מעט מעט אל עבר פי פחת בכל הענינים של חינוך הכפרני ושוק העבודה. ופשרות וויתורים על גיוס בנים ובנות, ליצנות מענין חיטוטי שכבי ונתוחי מתים וכו' וכו' אטו כי רוכלי נמני וניזול, והעיקר גזירת ההשתקה והחנופה כדי להשביע א"ע מכספי

ד. הגה"ק בעל סדר משנה (ר' וואלף באסקאוויטץ בנו של המחצה"ק ז"ל) פי' ע"ד הרמז מ"ש (שירובין י"ג ע"ב) תנא תלמיד ותיק היה ביבנה שהיה מטהר את השרץ בק"נ טעמים, די' דרכי הלימוד פרד"ס, וכל א' מהם יש לו נ' שערי בינה, הרי מאתים שערי בינה, והרי ברמז אפשר לטהר שמץ באיזה גימטריא וכדו', וכן בדרוש ע"י איזה פלפול "ולשיטתיה", ובפרט ע"פ סוד יש לומר שיש בהשרץ איזה נשמה מגולגלת הצריך תיקון, אבל בפשט א"א לטהרו דשרץ נשאר שרץ, א"כ יש רק ק"נ טעמים של רד"ס לטהר שרץ, חוץ מדרך הפשט הפשוט, ודפח"ח.

התר

ומר

גם ו

לחב

לחב

הלל

אבי

הן ו

המז

ויסו

עשו

בגו'

ונוד

ןן"י

רשג

נאמ

לאז

לו ו

חיד

הן

המז

נ